

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ
ΙΣΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ – ΙΣΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1920

«ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ:
ΠΡΟΟΔΟΣ Η ΟΠΙΣΘΟΔΡΟΜΗΣΗ;»
Διαδικτυακή συζήτηση: 12.01.2021

*Η επιμέλεια του τέκνου χωρισμένων γονέων
με το πρίσμα των υπερνομοθετικών κανόνων
(Περίληψη)*

*Σοφία Κουκούλη-Σπηλιωτοπούλου, δικηγόρος,
επίτιμο μέλος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας*

1. Η επιμέλεια είναι τμήμα της γονικής μέριμνας. Σε μια δημοκρατική κοινωνία, η συζήτηση για νομοσχέδια και νόμους είναι αναγκαία και ωφέλιμη. Αδιαμφισβήτητοι όμως και δεσμευτικοί για όλα τα πολιτειακά όργανα (Νομοθέτη, Διοίκηση, Δικαστήρια) είναι οι υπερνομοθετικοί κανόνες (του Συντάγματος, επικυρωμένων διεθνών συμβάσεων, ενωσιακού). Αυτοί θεσπίζουν την *ισότητα ανδρών και γυναικών, και ως γονέων, αλλά και την υπεροχή του συμφέροντος του παιδιού*.¹ Τα διεθνή όργανα, που ερμηνεύουν αυθεντικά τους διεθνείς κανόνες και ελέγχουν την εφαρμογή τους, διευκρινίζουν:

2. Το συμφέρον του τέκνου, *αόριστη, ελαστική νομική έννοια*, εξειδικεύεται για κάθε παιδί, με συνεκτίμηση και της γνώμης του, ανάλογα με την ωριμότητά του.² Η *συνεπιμέλεια* των χωρισμένων γονέων δεν εξυπηρετεί το συμφέρον του τέκνου, *αν επιβάλλεται εκ του νόμου, αυτόματα, χωρίς έρευνα του συμφέροντος του συγκεκριμένου τέκνου*.³ Το παιδί δικαιούται επαφή με τους δυο γονείς, αν αυτό δεν αντίκειται στο συμφέρον του.⁴ Η «γονική αποξένωση», που συνήθως αποδίδεται σε επηρεασμό του παιδιού από τη μητέρα κατά του πατέρα, είναι έννοια επιστημονικά αστήρικτη και επικίνδυνη. Να ενημερωθούν οι δικαστές, οι κοινωνικές υπηρεσίες, οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας και το κοινό, ώστε να μη χρησιμοποιείται.⁵

¹ Βλ. ιδίως Σύμβαση για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης κατά των γυναικών (CEDAW) (N. 1342/1983), άρθρο 16 (1)(δ). Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) (NΔ 53/1974), 7^ο Πρωτόκολλο (N. 1705/1987), άρθρο 5. Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC) (N. 2101/1992), (άρθρα 2, 3). Αυτό συνάγει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)) και από το άρθρο 8 ΕΣΔΑ (προστασία οικογενειακής ζωής, *Elsholz κ. Γερμανίας*, 13.7.2000, §50). *Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ΕΕ*, άρθρα 23, 24.

² Committee on the Rights of the Child (CRC), *General Comment No. 14* (2013) right of the child to have his/ her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1), GC/CRC/C/GC/14, §§ 1-5, 32-54. ΕΔΔΑ, *Neulinger & Shuruk κ. Ελβετίας*, 6.7.2010, §§138-139, *M & M κ. Κροατίας*, 3.9.2015, §§171-172.

³ CRC, op.cit. §67.

⁴ CRC, op.cit. §60. ΕΔΔΑ, *Sahin κ. Γερμανίας*, 8.7.2003, §66.

⁵ CEDAW Committee, *Concluding Observations on the 7th periodic report of Italy*, 2017, §52(a). GREVIO, *(Baseline) Evaluation Report* (Σύμβαση για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση Κωνσταντινούπολης) (N.4531/2018), Italy, 2019, §§ 36, 182, France, 2019, §186(d), με μνεία και της European Association for Psychotherapy (EAP), *Statement: Parent Alienation Syndrome (PAS)-Parental Alienation (PA)* (έννοιες επικίνδυνες και ακατάλληλες για ψυχοθεραπεία): <https://www.europsyche.org/quality-standards/eap-guidelines/parent-alienation-syndrome-pas-parental-alienation-pa/>

3. Η *διαμεσολάβηση* προς επίτευξη συμφωνίας για την επιμέλεια ενέχει τον κίνδυνο υποχώρησης του ασθενέστερου μέρους (συνήθως της μητέρας), προς βλάβη του παιδιού, ιδίως αν η σχέση των γονέων είναι έντονα συγκρουσιακή, καθώς έχει δημιουργηθεί ανισορροπία δυνάμεων, και συνεπώς, αδυναμία διαπραγμάτευσης.⁶

4. Το **ισχύον Οικογενειακό Δίκαιο** ανταποκρίνεται στις υπερνομοθετικές επιταγές. Επιβάλλει ως γνώμονα κάθε απόφασης των γονέων ή του δικαστηρίου *το συμφέρον του συγκεκριμένου παιδιού* (άρθρο 1511 ΑΚ). Παρέχει δυνατότητα κοινής άσκησης της γονικής μέριμνας, εφόσον οι γονείς συμφωνούν και ορίζουν τη διαμονή του παιδιού, εξασφαλίζοντας έτσι σταθερό περιβάλλον (άρθρο 1513 ΑΚ). Ο Ν. 1329/1983 αναμόρφωσε τις σχέσεις γονέων και τέκνων κατά συμμόρφωση προς τα άρθρα 2§1, 4§§1, 2, 5§1 και 21§§1, 3 Συντ. και προς την ΕΣΔΑ και τη CEDAW⁷, ενώ προέτρεξε της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

5. Πρέπει όμως να εφαρμοστεί ο Ν. 2447/1996⁸, ώστε να οργανωθούν κοινωνικές υπηρεσίες, με σύμπραξη ψυχολόγων και ψυχιάτρων, που θα επικουρούν τα οικογενειακά τμήματα των δικαστηρίων και θα παρέχουν στήριξη στην οικογένεια. Οι δικαστές αυτών των τμημάτων θα εναλλάσσονται, ώστε να έχουν σφαιρική εποπτεία του δικαίου που προάγει τη δίκαιη κρίση και ευνοεί την εξέλιξή τους.

6. **Οι προωθούμενες ρυθμίσεις** εισάγουν: *εκ του νόμου, αυτόματη* άσκηση της γονικής μέριμνας και δυνατότητα *εναλλασσόμενης διαμονής* του τέκνου, χωρίς συμφωνία των γονέων και εξέταση του συμφέροντος του τέκνου – τη *«γονική αποξένωση»*, ως κριτήριο άσκησης και αφαίρεσης της επιμέλειας – *γενικά και άκαμπτα* κριτήρια του συμφέροντος του τέκνου – *αυστηρή (χρονική) κατανομή της επιμέλειας*. Τα ίδια προβλέπουν για τέκνα γεννημένα χωρίς γάμο των γονέων τους, μειώνοντας αθέμιτα το ρόλο της μητέρας. Αλλοιώνουν δε την ισχύουσα (εκούσια) μορφή της διαμεσολάβησης, προβλέποντας ότι το δικαστήριο μπορεί να τη διατάξει χωρίς να απαιτείται συμφωνία των γονέων ως μερών. Έτσι, την καθιστούν υποχρεωτική, άρα επικίνδυνη, κατά παράβαση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, ιδίως όταν υπήρξε βία κατά της μητέρας ή/και του παιδιού (βλ. πιο πάνω, υποσημ. 5 και 6).

7. Συνεπώς, οι προωθούμενες ρυθμίσεις *αγνοούν το συμφέρον του παιδιού* και υποβαθμίζουν την *ελεύθερη βούληση* των γονέων, *δημιουργούν στερεότυπα «κακού» γονέα*, με *έμμεση στοχοποίηση της μητέρας*, και *αυτοματοποιούν τη δικαστική κρίση*. Ενθαρρύνουν έτσι τις συγκρούσεις των γονέων, την ενδοοικογενειακή βία και τις δικαστικές διαμάχες, προς βλάβη του παιδιού.

8. **Είναι προφανές, ότι οι προωθούμενες ρυθμίσεις συνιστούν οπισθοδρόμηση σοβαρή και προσκρούουν σε υπερνομοθετικούς κανόνες. Αν ψηφιστούν, θα είναι ανίσχυρες και τα δικαστήρια θα πρέπει να μην τις εφαρμόζουν, ενώ η Ελλάδα θα καταστεί υπόλογη ενώπιον διεθνών οργάνων. Εν τω μεταξύ όμως, πόσων παιδιών η ζωή θα έχει σημαδευτεί;** – Βαριά η ευθύνη όσων νομοθετούν.

⁶ GREVIO, (Baseline) Evaluation Report, Italy, op.cit. §184, CEDAW, op.cit. § 27(d).

⁷ Βλ. Εισηγητική Έκθεση του Σχεδίου Νόμου, 9.11.1982.

⁸ Δεν έχει εκδοθεί κανένα από τα προβλεπόμενα Π.Δ/ματα, ούτε καμία άλλη αναγκαίες διοικητική πράξη.